

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 7 ичә сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 150 минут
Максималь балл – 53**

I. Лирик әсәргә караган биремнәр (24 балл).

*Мине шагыйрлектә мәңгө тугры им, Тәңрем;
Шунда гына күңелемнең бөтен теләк-омтышы.*

1. Бу шигырь юлларының авторын һәм шигырьнең исемен язып куй (4 балл).

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

2. Әлеге шигырьдә лирик герой нинди хыяллы, максаты турында сөйли? Жавабыңы биш-алты жөмлә белән яз (6 балл).

3. Шигырьдә лирик герой хисләренең сәбәбен күрсәт (4 балл):

4. Шигырьнең төп идеясен язып куй (5 балл):

5. Бу шигырь лириканың кайсы жанрына карый? (5 балл). Жавабыңы яз:

II. Эпик – әсәрләргә караган биремнәр. Үзен теләгән бер вариантны гына сайлап эшлә (16 балл).

I вариант

Бераз баргач, уң якта бердән чытырдаган тавышка сискәнеп китеп, куркуыннан кире чабарга башласа да, чыпчык очып чыкканнан агач яфрагы гына чытырдаган икәнен белгәч, тагын кире килде. Энисе аны жән-пәри юк икәненә ышандырган булса да, бакча эчендә бүре-фәлән булуы мөмкинлеген ул исеннән чыгармый иде. Чөнки ул бакчаның кайларга-кайларга барып

чыкканын белми, бары бу юлның озакламыйча бер чәчәклеккә чыгачагын, ул чәчәклектә чәй эчәр һәм утырыр өчен урыннар барлығын гына белә.

1. Элеге өзек нинди әсәрдән алынган? Аның авторы кем? (4 балл).

Әсәрнең исеме: _____, авторы:

2. Әсәрнең төп герое кем? (2 балл)

3. Бу әсәр нинди жанрга карый? (4 балл) _____.

4. Әсәрнең жанрына хас үзенчәлекләрне аңлатып бир (төшенчәгә аңлатма яз) (6 балл).

II вариант

Хәзер инде көймә булдыксыз, кызганыч ябалак кебек түгел, йөрәклे карчыга шикелле матур һәм сөйкемле куренә иде. Көймәдәге егетләр дә көчсез һәм йомшак тараканга түгел, гайрәтле уткен кырмыскаларга охшай иде.

Гөрләвек дулкыннар арасында зирәк кош кебек оча-калка килгән көймә, көчле бер дулкын селтәве белән кырыйга урләшеп, шып итеп туктады. Арттан килгән дулкыннар да инде аны кузгатып ала алмый иделәр.

1. Элеге өзек нинди әсәрдән алынган? Аның авторы кем? (4 балл).

Әсәрнең исеме: _____, авторы:

2. Әсәрнең төп герое кем? (2 балл). _____.

3. Бу әсәр нинди жанрга карый? (4 балл) _____.

4. Әсәрнең жанрына хас үзенчәлекләрне аңлатып бир (төшенчәгә аңлатма яз) (6 балл).

III. Тестларга жавап бир (3 балл).

1. Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларын әсәр исеме белән янәшә язып куй (1 балл).

а) «Сандугач һәм чишмә» – _____

б) «Шундый минем туган ягым» – _____

в) «Имче» – _____

2. «Беренче театр» әсәренең авторын билгелә (1балл).

а) Ибраһим Гази

б) Әхмәт Фәйзи

в) Галиәсгар Камал

3. «Идегәй» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).

- а) поэма
 - б) дастан
 - в) баллада.

IV. Ижади бирем (10 балл).

«Чын дуслык нинди була» дигэн темага иша яз. Фикерләреңне Һади Такташның «Мокамай» һәм Галимҗан Ибраһимовның «Кызыл чәчәкләр» эсәрләрендәге геройлар язмышы ярдәмендә дәлиллә. Бирелгән мәкалъләрне урынлы итеп куллан.

Дұслық – зур байлық.

Кош канаты белән, кеше дуслык белән көчле.

Дус дус өчен мал бирер, яу килгәндә жсан бирер.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 8 ичә сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 150 минут
Максималь балл – 50**

I. Лирик эсәргә караган биремнәр (19 балл).

1. Шигырь юлларын укы, бу юлларның авторын һәм кайсы шигырьдән булуын күрсәт (4 балл):

а) Укыйм тиз-тиз күңелдән гажаиб сурә *Коръяннән*

Газаплар мәгънәви бер күл илән алынадыр жәннан.

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

ә) *Кыйл дога, ихлас белән тезлән дә кыйбла карышына;*

Бел аны: керсез күңелдән тугъры юл бар гаршенә.

Авторы: _____, шигырьнең исеме: _____.

2. Биш-алты жәмлә белән бу шигырьләрнең лирик геройларына хас булган уртак хис-кичерешләрне тасвирлап яз (6 балл).

3. Элеге ике шигырьгә дә уртак булган идеяне яз (5 балл):

4. Шигырьләр лириканың кайсы жанрына карый? (4 балл). Жавапны яз.

II. Эпик – эсәрләргә караган биремнәр. Узен теләгән бер вариантны гына сайлап эшлә (18 балл).

I вариант

Өзекне укы һәм сорауларга жавап яз.

Ярты төн узган, эшиле, эшсез йоклый, ял итә, әмма бала һаман елый иде. Биши-ун минут туктап тора, тагын елый башлый... Бишеге янында зыр катып юатыр өчен газапланган анасы, бигрәк тә ире белән кунак тынычлап йоклый алмый торғаннардыр дип борчыла.

Чыннан да, кунак йокламый иде.

1. Эсәрнең исеме (2 балл): _____;

2. Эсәрнең авторы (2 балл): _____;

3. Эсәрнең жанры (2 балл): _____;

4. Эсәрнең төп герое (2 балл): _____;

5. Төп геройның кичерешләре һәм бу кичерешләрнең сәбәпләрен аңлатып яз (6 балл).

6. Төп геройның кичерешләрен автор нинди алымнар ярдәмендә ача? (4 балл)

II вариант

Өзекне укы һәм сорауларга жавап яз.

Мин, мондагы күренештән арып, жсаным, күңелем белән арып, шул эскәмиянең әле жәсимерелеп өлгөрмәгән башына барып утырдым да иске хатирәләремне башыма жыйимакчы булдым. Эскәмия артындагы карт агачтан, ни өчендер гаркылдашип, каргалар тараплылар; алар, узләренең колакларны газаплый торган ямьsez тавышлары белән бөтен бакчаны тутырып, минем баш очымда әйләнеп йөри башиладылар. Агачтан минем ёсқа әллә нинди чүпләр коелдылар.

Кайчандыр бу агачның ботакларында сандугачлар сайрыйлар иде!

1. Эсәрнең исеме (2 балл): _____;
2. Эсәрнең авторы (2 балл): _____;
3. Эсәрнең жанры (2 балл): _____;
4. Эсәрнең төп герое (2 балл): _____;
5. Хикәяләүченең кичерешләре һәм бу кичерешләрнең сәбәпләрен аңлатып яз (6 балл).

6. Төп геройның кичерешләрен автор нинди алымнар ярдәмендә ача? (4 балл)

III. Тестларга жавап бер (3 балл).

1.Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларының әсәр исеме белән янәшә язып куй (1 балл).

- а) «Эйтэлмэгэн васыять» – _____
б) «Жан Баевич» – _____
в) «Театр» – _____

2. «Язмышның туган көне» әсәренең авторын билгелә (1балл).

- а) Галимжан Гыйльманов

б) Әхмәт Фәйзи

в) Галиәсгар Камал

3. «Эни килде» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).

- a) повесть

б) драма

в) баллада

IV. Ижади бирем (10 балл).

Чын кеше булу өчен нинди сыйфатларга ия булу кирэк? Әлеге сорауга үзеннең фикерләреңне яз. Жавабыңа нигез буларак Мөхәммәдъяр, Габдулла Тукай һәм Мәжит Гафуриларның бер үк исем белән аталган «Нәсыйхәт» шигырыләрендәге фикерләргә таян һәм бирелгән мәкалльәрне урынлы итеп файдалан.

Жаның олы булса, һәр эшен олы.

Кеше булу кыен түгел, кешелекле булу кыен.

Күңел ярлылығы кесә ярлылығыннан начаррак.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 9 нче сыйныф**

Үткәрү вакыты- 180 минут Максималь балл – 43

I. Эдэбийт теориясенэ караган бирем (18 балл).

Урта гасырлар әдебияты нинди чорларны үз эченә ала? Эзлекле итеп, һәр чорның исемен яз. Бу чорларга ни өчен шунды исем бирелгәнлеген аңлат (10 балл). Саналган ижат әхелләрен – *Котб, Мөхәммәдъяр, Кол Гали, Мәүлә Колый* – үзләре ижат иткән чорга тәңгәл китереп язып куй (4 балл). Бу авторларның берәр әсәренең исемен яз (4 балл)

II Уқылган әсәр түрінде фикерләу (12 балл)

Заниян Бигиевнең «Менінәр, яки Гүзәл кызы Хәдичә» әсәренең геройлары Мұса Салихов яки Габеннасыйр образларына өткөннөң тәсілдерін салыну менен өткөннөң тәсілдерін салыну мәселелерін анықтауда көмек көрсетті.

III. Тестларга жавап бер (3 балл)

1.Күрсәтелгөн әсәрләрнең авторларының әсәр исеме белән янәшә язып күй (1 балл).

a) «Сүнгэн йолдызлар» – _____

б) «Тұган яғым – яшел бишек» – _____

в) «Сибэли дэ сибэли» – _____

2. «Өлдермештән Өлмәндәр» әсәренең авторының билгелә (1балл).

а) Фэнис Яруллин

б) Туфан Миннүллин

в) Аяз Гыйләҗев

3. «Жилкөннээр жилдэ сынала» эсэренең жанрын курсэт (1балл).

а) повесть

б) поэма

в) комедия

IV.Иҗади бирем (10 балл)

Гадел белән, бу жиһан төзек булыр,

Гадел белән дөнья тулы нур булыр.

Мөхәммәдъяр иҗатына нисбәтле бу шигырь юлларның мәгънәсөн аңлатып, тормышта гаделлекнең әһәмияте турында үз фикерләрене белдереп инша яз. Бирелгән мәкалъләрне иншанды урынлы итеп файдалан.

Гадел кешеabyнmas.

Гаделлекне ир дә ил дә хөрмәт итә.

Гаделлек юк жирдэ, адэмлек булмас.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
әдәбияттыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 10 ичке сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 180 минут
Максималь балл – 43**

II. Әдәбият теориясенә караган бирем (15 балл).

Әдәбият белеме фәненең тармакларын ата. Аларның һәркайсыына кыскача аңлатма бир.

III. Уқылган өсәр турында фикерләү (15 балл)

Кол Галинең «Кыйссай Йосыф» яки Сәйф Сараиниң «Сөһәйл вә Гөлдерсен» поэмаларының берсенең идеясен аңлатып бир. Өсәр идеясен укучыга житкерүдә автор кайсы геройларга һәм нинди вакыйгаларга нигезләнүен яз.

III. Тестларга жаңап бир (3 балл).

- 1.Күрсәтелгән әсәрләрнең авторларын әсәр исеме белән яңешә язып күй (1 балл).

а) «Кайсығызың кулы жылы» –

б) «Калдыр, аккош, каурыеңны» –

в) «Жомга көн, кич белән» –

2. «Таң җиле» әсәренең авторын билгелә (1балл).

а) Туфан Миннуллин

б) Фоат Садриев

в) Аяз Гыйләҗев

3.«Итил сүи ака торур» әсәренең жанрын күрсәт (1балл).

а) поэма

б) дастан

в) тарихи роман

IV.Иҗади эш (10 балл)

Гэүхэр – таши ул, лэкин хэр таши гэүхэр булмас,

Тикмә кеше (акылы булмаган) кеше гәүһәр кадрен белмас (Кол Гали).

Бу шигырь юлларның мәгънәсөн аңлатып, бү уңайдан үз фикерләрене дә белдереп инша яз. Иншада түбәндә бирелгән мәкалъләрне дә урынлы итеп файдалан.

Яманны күрмәс борын, яхшыны танып булмас.

Юлэр зурны, ақыллы затлыны күзләр.

Нәр ялтырган алтын, нәр өйрәткән осталаз түгел.

**Татар гомуми белем бирү оешмаларында укучылар өчен татар
эдәбиятыннан олимпиада сораулары
(муниципаль тур, 2021-2022 уку елы) 11 нче сыйныф**

**Уткәрү вакыты- 180 минут
Максималь балл – 50**

I. Эдәбият теориясенә караган бирем (21 балл).

Эсәр сюжетның элементларын санап чык, аларны аңлатып яз. Фатих Хөснинең «Йөзек кашы» әсәре мисалында сюжет элементларын күрсәт.

II. Уқылган әсәр турында фикерләү (16 балл)

Муса Жәлилнең «Табут» шигырен хәтеренә төшер һәм сорауларга жавап бир.
а) «Табут» сюжетлы шигырь була аламы? Ни өчен? Дәлилләп бир (5 балл)

б) Шигырьдәге каршылыкларны билгелә? (3 балл.)

в) Шигырьнен идеясен аңлатып яз. Ул нинди геройлар ярдемендә ачыла? (4 балл).

г) Фарук картның табут ясатырга барғандагы һәм яшь кыз белән очрашканнан соңғы хис-кичерешләрен күзаллап тасвиirlап яз (4 балл).

III. Тестларга жавап бир (3 балл).

1. Күрсәтелгән әсәрләрнен авторларын әсәр исеме белән янәшә язып куй(1 балл).

а) «Таң вакыты» – _____

б) «Көз» – _____

в) «Галиябану» – _____

2. «Яшь йөрәкләр» әсәренен авторын билгелә (1балл).

а) Ибраһим Гази

б) Галимжан Ибраһимов

в) Габдулла Тукай

3.«Идел» әсәренен жанрын күрсәт (1балл).

а) поэма

б) дастан

в) повесть

IV. Ижади бирем (10 балл)

«Ни сәбәптән жыр ийзендә тәнгә – мунча, жсанга – юк?!» Габдулла Тукайның әлеге шигырь юлларын эпиграф итеп алыш, «Күңеленә кер күнмасын дисәң...» дигән темага инша яз. Бирелгән мәкалъләрне тиешле урында файдалан.

Күңелнең ак булса, намусың саф булыр.

Күлмәкне яңа вакытында, намусыңны яшьтән сакла.

Ак күңелнең аты армас, туны тузмас.
